

Inleiding van Drs. G.J.N. Couvreur tijdens de presentatie-bijeenkomst van het rapport "Gaan we te ver?" d.d. 9 februari 1995.

De Raad voor het Natuurbeheer roept in het rapport "Gaan we te ver" op tot een bezinning op de relatie tussen toerisme en milieu met het oog op de duurzaamheid van beiden. Aan het Algemeen Nederlands Verbond van Reisondernemingen, het ANVR, wordt de vraag gesteld of het een dergelijke bezinning nodig acht en zo ja, op welke wijze het ANVR aan deze bezinning vorm denkt te kunnen geven in de richting van zijn achterban.

Het eerste deel van de vraag kan met een duidelijk ja worden beantwoord, op de vraag betreffende de invulling daarvan kan worden geantwoord dat inmiddels met de bezinning een aanvang is gemaakt. Ultimo 1992 hebben de ANVR-reisorganisatoren als start voor een beleid op het gebied van duurzaam toerisme een 10-tal beginselen aanvaard, die sedertdien, waar van toepassing, onderdeel vormen van de gedragscode, waaraan deze reisorganisatoren zijn gehouden. De praktijk-invulling vanuit het ANVR heeft daarna enkele jaren op zich laten wachten, vanwege een initiatief van reisorganisatoren in internationaal verband binnen de International Federation of Touroperators (IFTO). In het ANVR heerste en heerst nog steeds de opvatting dat maatregelen ter bevordering van een duurzaam toerisme vooral in internationaal verband moeten worden getroffen, omdat zij anders een onvoldoende effect sorteren. Toen dan ook binnen de IFTO, waarin reisorganisatoren uit 17 landen zijn vertegenwoordigd, werd voorgesteld te starten met een praktijkgericht onderzoek naar de relatie toerisme en milieu, werd dit voorstel mede gezien de internationale steun door het ANVR van harte begroet. Vorig jaar is het ontwerp-rapport "Destination 2000, Toerisme in het komend decennium" als resultaat van het Ecomost-project beschikbaar gekomen. Komende maand zal binnen de IFTO worden besloten op welke wijze een maximaal rendement uit dit mede door de Europese Commissie bekostigde onderzoek kan worden behaald.

./2

Ecomost staat voor European Community Models of Sustainable Tourism. Het rapport biedt verantwoordelijken in de bestemmingslanden modellen met inachtneming waarvan deze landen en regio's de duurzaamheid van het toerisme aldaar kunnen bewaken.

Toen het ANVR in de loop van 1994 moest vaststellen dat het overigens zeer nuttige rapport geen directe beleidsadviezen voor reisorganisatoren opleverde, werd besloten intern de draad weer op te pakken en te zorgen voor het opstellen van een beleidsnota duurzaam toerisme waarvan het eerste ontwerp inmiddels in het bestuur van de Vereniging van ANVR Reisorganisatoren in discussie is geweest. Een tweede ontwerp zal in federaal verband aan de orde worden gesteld. In deze beleidsnota zullen de zojuist benoemde beginselen op een praktische toepassing worden uitgewerkt. Aanleiding voor dit initiatief is de wens om als toeristische industrie geen deel van de milieuproblematiek, maar van de oplossing te vormen. Uitgangspunt is nog steeds, dat de problematiek vooral een internationale aanpak behoeft, doch dat, waar dat mogelijk en verantwoord is, nationaal initiatieven moeten worden genomen, die later weer ten dele de basis kunnen vormen voor adviezen ten behoeve van een internationale aanpak.

In zijn algemeenheid keert het ANVR zich niet tegen massa-toerisme, zoals dat maar al te vaak gebeurt. Massa-toerisme is immers inherent aan het gelukkige feit dat toerisme in Nederland geen elitaire zaak meer is, maar een verworvenheid van een groot deel van de bevolking.

Massatoerisme, mits beheerst, heeft ook een positieve werking doordat het kleinschalig toerisme op andere plaatsen mogelijk maakt, zoals bijvoorbeeld ecotoerisme, dat zijn basis toch in de kleinschaligheid vindt.

Massatoerisme kent, zoals gezegd, wel de eis dat het beheerst moet plaatsvinden. Waar veel toeristen geconcentreerd zijn kunnen milieuproblemen door een goede aanpak commercieel verantwoord worden beheerst. Het ANVR ziet in het stimuleren daarvan door de internationale toeristische industrie een belangrijke taak.

De zorg voor een duurzaam toerisme is een verantwoordelijkheid, die moet worden gedeeld door de publieke en private sektor van de samenleving. De overheid heeft, nationaal en in het kader van de Europese Unie, daarin gesteund door de volksvertegenwoordiging, als uitgangspunt van haar beleid gekozen dat het toerisme, nationaal en internationaal dient te worden bevorderd, zij het uiteraard onder voorwaarden met betrekking tot het duurzame karakter daarvan. Dat beleid is gebaseerd op een afweging van de positieve en negatieve aspecten van het internationale toerisme, naar mag worden aangenomen in een bewuste afweging van mede het mobiliteitseffect, dat aan toerisme is verbonden. Indien het toerisme alleen zou moeten worden beoordeeld op dit effect, zoals "Gaan we te ver" in grote lijn doet, dan zouden toerisme en recreatie in feite een halt moeten worden toegeroepen aangezien mobiliteit in bijna alle gevallen een negatief milieu-effect met zich brengt. Ook de Nederlandse overheid heeft de grens niet bij het mobiliteitseffect getrokken en heeft overigens ook niet het uitgaand toerisme in een geïsoleerde positie beoordeeld zoals de Raad in "Gaan we te ver" heeft gedaan. Immers, het op de weegschaal leggen van het uitgaand toerisme betekent internationaal gezien het aan de orde stellen van het internationale toerisme, dat wil zeggen voor Nederland ook van het inkomend toerisme.

De toeristische industrie, inclusief het ANVR, volgt de overheden in de beoordeling van het internationale toerisme en biedt vanuit die positie de toerist de mogelijkheden om zijn grenzen te verleggen. Evenwel, zoals gezegd, met inachtneming van voorwaarden met betrekking tot het duurzame karakter van het toerisme, hetgeen aangaande het vervoer ondermeer inhoudt, dat een konstante druk op de vervoerssector moet worden uitgeoefend om de negatieve effecten van de mobiliteit te verminderen en om optimaal aan de milieu-technologie aangepast vervoer in voldoende mate tegen goede prijs/kwaliteitsverhoudingen aan te bieden opdat de reisorganisator en de toerist een verantwoorde keuze kunnen maken. Het vervoer dat aan de combinatie van vereisten het beste voldoet, zal dan via het marktmechanisme de voorkeur krijgen.

De centrale plaats die volgens het ANVR aan de milieu-technologie moet worden toegekend boven nationale of Europese maatregelen ter beperking van het vervoer, wordt ingegeven door enerzijds het wereldwijde karakter van de problematiek en anderzijds het wereldwijde effect van technologische verbeteringen op dit gebied. Technische aanpassingen die het vliegverkeer maar ook het verkeer over de weg milieu-vriendelijker maken zullen ook hun weg elders op de wereld vinden.

Ook de overheid en met name de Europese overheid zal in belangrijke mate kunnen bijdragen aan een duurzamer mobiliteit en zal op die verantwoordelijkheid worden aangesproken. In deze valt bijvoorbeeld te denken aan de besluitvorming over een geïntegreerd begeleidings- en controle-systeem voor het Europese luchtverkeer en aan de besluitvorming inzake de TGV, maar ook aan het bevorderen van een breder gebruik van LPG in het autoverkeer.

Tot één van de taken die het ANVR zichzelf en de leden zal opleggen behoort ook de informatieverschaffing aan de bij het toerisme betrokkenen. Zo zal het ANVR zich blijven inzetten voor een waarschuwingssysteem vanuit de IFTO naar de bestemmingen om tekortkomingen op milieugebied tijdig te signaleren. Ook naar de toerist ziet het ANVR voor zichzelf een belangrijke informatieve taak, waarbij het niet alleen gaat om schoon water, frisse lucht, gezonde bossen en schone stranden, maar ook om de lokale cultuur en respect voor de bevolking, plant en dier. Kortom, zich als gast gedragen. In deze informatie past ook aandacht voor het mobiliteitsvraagstuk.

Op de vraag over de vormgeving van de interne bezinning terugkomend kan worden gemeld dat de in discussie zijnde beleidsnota na bestuurlijke goedkeuring binnen het ANVR aan de orde zal worden gesteld. Dat zal niet eenmalig gebeuren doch een permanente aangelegenheid moeten zijn omdat het streven naar een duurzamer toerisme een continu karakter zal moeten hebben. Het ANVR zal ook binnen de IFTO waar nodig en mogelijk druk uitoefenen op het treffen van maatregelen door de internationale toeristische industrie.

De Raad ziet produktinformatie met betrekking tot de natuur- en milieuaspekten van het toerisme als een belangrijk hulpmiddel bij de bezinning op het toeristisch aanbod en toeristisch gedrag en vraagt of het ANVR deze mening deelt en voor zichzelf een rol ziet weggelegd op het terrein van de produktinformatie.

Met betrekking tot dit aspect moet in eerste aanleg worden gewezen op de algemene verantwoordelijkheid van de industrie voor een goede produktinformatie. De aansprakelijkheid van de reisorganisator is immers gebaseerd op de verwachtingen die de toerist van het aangeboden produkt redelijkerwijs mag hebben op grond van de verstrekte informatie. Los van deze verantwoordelijkheid wijst de ontwerp beleidsnota op de noodzaak van het vastleggen en promoten van een gedragscode voor de toerist en daaraan gekoppeld op de noodzaak van het verstrekken van al die informatie, die de toerist in de gelegenheid moet stellen zich als een verantwoorde toerist op te stellen. Het verstrekken van die informatie over en rond het aangeboden produkt zal een taak zijn van de reisorganisator via zijn brochures en de reisleiding ter plaatse en van de reisagent bij de voorlichting in het reisbureau. Dat betekent in aansluiting dat het ANVR ook een taak heeft in de opleidingssfeer, zowel naar degenen die reeds in de industrie werkzaam zijn als naar de toekomstige medewerk(st)ers. In de informatieve sfeer zal het ANVR ook bij voortduring de aandacht blijven vragen voor de noodzaak van een optimale vakantiespreiding, die de gelegenheid biedt om de groei van het toerisme voor een goed deel binnen de bestaande capaciteit op te vangen.

Het rapport van de Raad besteedt ruime aandacht aan "ecotoerisme" en voor een daaraan te verbinden kwaliteitskeurmerk. De Raad bepleit daarbij de term ecotoerisme te reserveren voor die vormen van toerisme waarbij het gaat om specifieke natuurbeleving, om verrijking van de kennis over de natuur en om natuurbehoud. De Raad tekent in het rapport ook aan dat aan het algemeen toerisme - anders dan bij het ecotoerisme - nauwelijks aspecten te onderkennen zijn met een gunstig effect op behoud, herstel of ontwikkeling van natuur en landschap of met een positief milieu-effect.

Ecotoerisme wordt hiermee door de Raad verheven tot een soort ideaal-toerisme, hetgeen gezien de taken en het werkterrein van de Raad voor het Natuurbeheer zeer begrijpelijk is. Voor de toeristische industrie, en daarmee voor het ANVR, gaat het zo selectief op de voorgrond plaatsen van deze vorm van toerisme in de combinatie met het verstrekken van een keurmerk een stap te ver.

Het ANVR is van oordeel dat de toeristische industrie vele vormen van verantwoord toerisme aanbiedt, aan welke dan ook keurmerken zouden moeten worden opgehangen. Dat zal het bezwaar met zich brengen dat de toerist overstroomd wordt met keurmerken, waarvan de betekenis hem of haar ontgaat. Dit nog afgezien van het apparaat dat nodig zal zijn om controle uit te oefenen op de naleving van de keurmerkvoorwaarden. In de ontwerp beleidsnota wijst het ANVR in beginsel keurmerksystemen voor de diverse vormen van toerisme af, en bepleit het de vaststelling van gedragsregels voor zowel de reisorganisator als voor de toerist en het goed onder de aandacht brengen daarvan. Dit standpunt, dat tot nog toe binnen het ANVR opgecid doet, laat zodoende weinig ruimte tot het steunen van de invoering van een keurmerk voor ecotoerisme. Het respect binnen het ANVR voor de Raad van het Natuurbeheer zal uiteraard nog wel leiden tot een verdere discussie over het voorstel van de Raad. Dat geldt ook voor het rapport op zich. De beoordeling van het rapport is met de bijeenkomst van vandaag niet afgesloten. Integendeel, vanaf vandaag zal het onder embargo ontvangen ontwerp rapport onderdeel vormen van de bezinning binnen het ANVR over de verantwoordelijkheid van de toeristische industrie jegens een duurzaam toerisme.

Hoofddorp, 31 januari 1995